

Заїка Григорій Пименович

(1935-1997)

Біобібліографічний покажчик

Центр охорони та досліджень пам'яток археології
управління культури Полтавської облдержадміністрації

Заїка Григорій Пименович

(1935-1997)

Біобібліографічний покажчик

Полтава
ВЦ "Археологія"
2008

УДК 016:9
ББК 91.9:63 (4 УКР.) 6-4
В 13

З 13 **Зайка Григорій Пименович: Біобібліографічний покажчик** / Укладачі Супруненко О.Б., Тимошук А.І. — Полтава: Археологія, 2008. — 10 с. — Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації).

Бібліографічний покажчик містить реєстр наукових праць зnanого полтавського краєзнавця, історика Поорілля, члена Полтавського наукового товариства краєзнавців Григорія Пименовича Зайки (1935-1997), його біографічний нарис.

Видання призначене для істориків, працівників музеїв, викладачів і студентів вузів та краєзнавців.

Укладачі — Супруненко О.Б., Тимошук А.І.

Рецензенти:

заст. директора з наукової роботи Полтавського краєзнавчого музею **Мокляк В.О.**, директор Центру пам'яткознавства НАН України і Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури, кандидат історичних наук, Заслужений працівник культури України **Тітова О.М.**

© Укладання: Супруненко О.Б., Тимошук А.І., 2008
© Оригінал-макет: ВЦ "Археологія" ЦОДНА, 2008

ЛІТОПИСЕЦЬ ПООРІЛЛЯ

Виповнилося 11 років від дні смерті відомого полтавського краєзнавця, члена Полтавського наукового товариства краєзнавців, старшого наукового співробітника Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської обласної адміністрації Григорія Пименовича Заїки. 28 травня 1997 року раптово обірвалося життя чужої людини, доскіпливого історика козацької доби Полтавщини, уродженця Поорілля, палко закоханого у красу степового різнотрав'я, багатощу історію колишнього українського порубіжжя.

В останні дні життя дослідника ми разом з Григорієм Пименовичем проглядали рукопис його праці про Українську лінію, вже внесений до комп'ютера. Радилися, що необхідно підсилити, доповнити до огляду історіографії проблеми, які доопрацювати ілюстрації. Та, напевне, клопоти з організації чергової експедиції відтінили серед спогадів про ці дні останню зі сказаних Григорієм Пименовичем фраз: "У будь-якому разі, зі мною чи без мене, ця робота повинна побачити світ". Швидко проминуло більше трьох років, змінилися економічні обставини і можливості. Та наслідок останнього десятиліття життя краєзнавця все ж побачив світ окремою працею (Українська лінія. — К.-Полтава: Археологія, 2001.). Звісно ж, за його життя це дослідження було б значно ґрунтовнішим, враховувало б публікації останніх років і спиралося на значно більший масив даних, отриманих у ході власних польових робіт та обстежень колег, так остаточно і не доопрацьованих автором. Але монографія і без них залишається цілком завершеною працею, необхідною дослідникам і корисною для істориків, краєзнавців, вчительства, пам'яток охоронців, усіх, кому не байдужа історія України.

Дослідження Г.П.Заїки "Українська лінія" присвячене складній темі спорудження, заселення і розбудови кордону Гетьманщини у другій чверті-середині XVIII століття, історичній долі найбільшої фортифікаційної системи фіналу пізнього українського середньовіччя. Воно доповнюється відомостями про сучасний стан збереження пам'ятки і розміщення її залишків на Полтавщині за результатами археологічних обстежень. Дослідження ілюстроване, із залученням значної кількості картографічних та іконографічних джерел, фотознімків, креслеників, отриманих під час розвідкових археологічних обстежень у Пооріллі.

Та дослідницькі інтереси Г.П.Заїки виходили поза межі Поорілля. Його цікавила історія повстання Гетьрика (П.Іваненка), події російсько-турецьких воєн XVIII століття, археологічні пам'ятки козацької доби, рештки селітроварництва...

Не залишав він без уваги більш давні старожитності, зокрема, відкрив у межах власної присадибної ділянки поселення доби пізньої бронзи в Репетилівському районі на Полтавщині, брав участь у дослідженнях Олєфірцінських курганів на Диканщині, картографував кургани доби бронзового віку в Івовосанжарському районі.

Як науковий співробітник Центру, старший товариш і порадник колег, Г.П.Заїка залишився у нашої пам'яті ретельним дослідником джерел, досвідченим польовиком, який міг за мінімальні кошти забезпечити довготривалі обстеження. Його добре знали науковці не тільки Полтавщини, а й ряду областей України. Знання краєзнавця знадобилися і під час підготовки статей до енциклопедичного довідника "Полтавщина", виданого ківським видавництвом "Українська енциклопедія" 1992 року. Це не тільки власні статті, а й кілька десятків творчих доробків інших авторів, що були доповнені завдяки енциклопедичним знанням Г.П.Заїки.

Більшість наукових праць Григорія Пименовича побачила світ в археологічних, історичних та краєзнавчих збірках Києва і Полтави, на сторінках часописів Полтавської області. Краєзнавець неодноразово представляв Полтавщину на всеукраїнських та регіональних наукових конференціях.

Г.П. Заїка об'їздив і обходив усе Полтавське Поорілля, зустрічався з безліччю мешканців сіл Новосанжарського, Машівського та Кобеляцького районів області, збираючи топоніми, народні перекази, козацькі пісні, факти про окремі археологічні знахідки, які ще чекають на оприлюднення друком. Немало його дарів осіло у збірках Полтавського краєзнавчого музею, фондах Центру охорони та досліджень пам'яток археології, Науковому архіві останнього. Науковий архів Інституту археології НАН України зберігає кілька звітів дослідника про польові обстеження в Пооріллі, продовжені, на прохання старшого колеги, 1995 року у Машівському і Новосанжарському районах Б.І. Золотницьким.

Григорій Пименович прожив складне, багате на події життя. Народився 14 листопада 1935 року в селі Канава Кобеляцького району Полтавської області. Дитиною пізнав незгоди фашистської окупації. У шкільні роки познайомився із старожитностями рідного краю, залишивши інтерес до них на все життя.

У 1954 році закінчив Бабайківський зоотехнічний технікум Царичанського району Дніпропетровської області. Доля звернула його до популярної на середину ХХ століття кар'єри військовослужбовця. Навчався у Томському червонопрапорному вищому загальновійськовому командному училищі, закінчив Одеське вище загальновійськове командне училище (1960 р.). Після цього служив у лавах радянської армії в групі військ у Німеччині, пізніше — в Білорусії. Командиром відділення в середині 1950-х років у Казахстані "випробував" на собі дію нових зразків озброєння, а відтак був звільнений у запас за станом здоров'я у званні майора.

Повернувшись до Полтави, з 1972 року працював парторгом і художником великого Полтавського автотранспортного підприємства № 15354. А з початку 1980-х років почав активно співпрацювати з науковцями краєзнавчого музею, обласного архіву. З 1994 року — старший науковий співробітник Центру охорони та досліджень пам'яток археології, керівник Поорільської пізньосередньовічної експедиції Центру.

Всі, хто добре знав і працював з Григорієм Пименовичем, залишили назавжди у серці і пам'яті образ цієї лагідної, тактовної і надзвичайно ерудованої людини, народного цілителя. Людини щирого серця, великих знань і твердих переконань. Пам'ятником краєзнавцеві залишилися і понад 40 його опублікованих праць, до яких звертаються і ще будуть звертатися нащадки.

Приємно відзначити, що творча спадщина Г.П. Заїки залишається не забутою. Навіть через десятиліття після відходу у вічність з'являються друком його невеликі, проте змістовні роботи, які ще стануть у нагоді нащадкам. Саме для того, щоб не губилася "стежка пам'яті" про колегу і краєзнавця, і з'явилося це невелике видання — данина шаноби Григорію Пименовичу Заїці.

*Олександр Супруненко,
Заслужений працівник культури України,
кандидат історичних наук*

Реєстр друкованих праць Григорія Пименовича Заїки

1983

1. Анастасія // Закарпатська правда. — м.Ужгород. — 1983. — 23 квітня. — С.4.

1984

2. Надійка // Зоря Полтавщини. — м.Полтава. — 1984. — 27 січня. — № 23. — С.4.

1985

3. Брати Зінченки // Червоний Прапор. — смт. Нові Санжари Полтавської обл. — 1985. — 19 січня. — № 9. — С.3.

4. По сліду фотографії // Червоний Прапор. — смт. Нові Санжари Полтавської обл. — 1985. — 2 квітня. — № 40. — С.5.

1987

5. Петрик проблеми не вирішить // Зоря Полтавщини. — м.Полтава. — 1987. — 21 серпня. — № 194. — С.2.

1988

6. Суддя наш і совість // Зоря Полтавщини. — м.Полтава. — 1988. — 28 лютого. — № 50. — С.3.

1989

7. Некоторые вопросы истории Украинской линии // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины: Второй научно-практический семинар / ТДС. — Полтава: изд. ПКМ, 1989. — С.83-88. — Разом із Заїкою А.Г.

1991

8. До питання про Українську лінію // Пам'ятки археології Полтавщини. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.94-103. — Разом із Заїкою А.Г.

9. Воєнні дії в межах сучасної Полтавщини в період російсько-турецької війни 1735-1739 рр. // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювіл. наук. конф. — Ч.3: Краєзнавство Полтавщини. — Полтава: вид. ПКМ, 1991. — С.19-22.

10. Які основні причини повстання Петрика? // Наш рідний край. — Полтава, 1991. — Вип.9. — С.26-29.

11. Коли і з якою метою споруджувалася Українська лінія? // Наш рідний край. — Полтава, 1991. — Вип.9. — С.33-43.

12. Коли відбулося повстання пікінерів на Лівобережжі // Наш рідний край. — Полтава, 1991. — Вип.9. — С.44-48.

1992

13. Трагедія у Чорній долині // Село Полтавське. — м.Полтава. — 1992. — 26 березня. — № 12. — С.4.

14. Легенда чи історична дійсність? // Село Полтавське. — м.Полтава. — 1992. — 4 червня. — № 23. — С.3-4.

15. Так народилося село // Село Полтавське. — м.Полтава. — 1992. — 22 жовтня. — № 43. — С.4.

16. Канави // Полтавщина: Енциклопедичний довідник. — К.: Українська енциклопедія, 1992. — С.323.

17. Ландміліцькі полки // Там само. — С.447.

18. Лип'янка // Там само. — С.458.

19. Маячка // Там само. — С.524.

20. Мокра Лип'янка // Там само. — С.562.

21. Мокра Маячка // Там само. — С.562.

22. Одновірці // Там само. — С.609.

23. Оріль // Там само. — С.624.

24. Пікінерів повстання // Там само. — С.671.

25. Полтавське автотранспортне підприємство 15354 // Там само. — С.739.

26. Суха Лип'янка // Там само. — С.896.

27. Суха Маячка // Там само. — С.896.

1993

28. Топоніми — невичерпне джерело краєзнавства // Архівний збірник на посвяту 90-річчю Полтавської вченої архівної комісії. 1903-1993. — Полтава: Вид-во "Полтава", 1993. — С.190-206.

29. Знахідка бронзового кельта в Решетилівському районі // Полтавський археологічний збірник. — Полтава: Полтавський літератор, 1993. — Ч.1. — С.81-82: іл.

1994

30. Олександрівський курган // Полтавський вісник. — м.Полтава. — 1994. — 5-11 січня. — № 32. — С.5.

31. Річка Маячка на топографічній карті // Третя Полтавська наукова конференція з історичного краєзнавства: Матеріали. — Полтава: вид. ПКМ, ЦОДПА, 1994. — С.254-257.

32. Петрик — "політичний авантюрист" чи "гарячий малоросійський патріот"? // Козацькі старожитності Полтавщини. — Полтава: вид. ЦОДПА, 1994. — Вип.2. — С.83-108.

33. З легенд про Орільські скарби // Там само. — С.143-145.

1995

34. Про участь українських козацьких полків у російсько-турецькій війні 1735-1739 рр. // Дослідження археологічних пам'яток українського козацтва. — К.: вид. УТОПІК, 1995. — Вип.4. — С.66-69.

35. Обстеження Української лінії // Полтавський археологічний збірник. — Полтава: Полтавський літератор, 1995. — Ч.3. — С.127-131: іл.

36. Пам'ятка потребує захисту // З джерел народної скарбниці: Щорічник. — 1994. — Полтава: Археологія, 1995. — С.129-132.

1997

37. До походження топоніму "Ряське" // Археологічний літопис Лівобережної України. — Полтава: Археологія, 1997. — Ч.1-2. — С.82-84: іл.

38. Ряське на Орелі // Собор. — м.Полтава. — 1997. — № 1. — С.10.

39. Ряське на Орелі // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. — К.: вид. ЦП НАНУ і УТОПІК, 1997. — Вип.6. — С.29-32.

2001

40. Українська лінія. — К.-Полтава: Археологія, 2001. — 88 с.: іл.

2002

41. Имперская пограничная линия XVIII в. // Ф-2: Славянский милитаристский альманах — Полтава, 2002. — С.4-11.

42. Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область, Новосанжарський район / Авт. тексту В.А.Андрієць, І.М.Гавриленко, А.В.Гейко, О.П.Єрмак, Г.П.Заїка, С.Л.Кигим, М.І.Лахижа, В.О.Мокляк, Г.М.Некрасова, О.О.Нестуля, В.А.Павленко. — Полтава: Дивосвіт, 2007. — 178 с.: іл.

43. Лівенське с., Українська оборонна лінія — 30-ті рр. XVIII ст. // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область, Новосанжарський район. — Полтава: Дивосвіт, 2007. — С. 87.

44. Маячка с., Українська оборонна лінія — 30-ті рр. XVIII ст. // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область, Новосанжарський район. — Полтава: Дивосвіт, 2007. — С. 104.

Архівні матеріали

45. Заика А.Г., Заика Г.П. Отчет об исследованиях Украинской оборонительной линии XVIII в. на территории Полтавской области в 1990 г. — Полтава, 1990. — Машинопись // Мокляк В.А., Ткаченко А.М. Отчет о разведках в междуречье рек Ворсклы и Орели (Новосанжарский р-н Полтавской обл.) в 1990 г. — Полтава, 1990. — Машинопись. // НА ІА НАНУ; НА ПКМ. — Од. зб. 03-344. — С. 44-50; Мокляк В.А., Ткаченко А.М. Альбом ілюстрацій к отчету о разведках в междуречье рек Ворсклы и Орели (Новосанжарский район Полтавской обл. в 1990 г. — Полтава, 1990. — Машинопись // НА ІА НАНУ; НА ПКМ. — Од. зб. 03-344. — С. 75-90;

46. Заїка Г.П. Звіт про обстеження Української лінії в межах Полтавщини 1994 р. // НА ЦОДПА. — Ф.е. — Спр. 88. — 6 арк.;

47. Заїка Г.П. Обстеження Української лінії. 1994 р. // НА ЦОДПА. — Ф.е. — Спр. 77. — 34 арк.;

Про Г.П.Заїку

48. Григорій Пименович Заїка / Лобурець В.Є., Супруненко О.Б. // Археологічний літопис Лівобережної України. — Полтава, 1997. — Ч.1-2. — С.120: фотопортрет.

49. Заїка Г.П.: [Некролог] // Собор. — м.Полтава. — 1997. — № 1. — С.10: фотопортрет.

50. Заїка Григорій // Бобрицев К. Отчий край. — Полтава: Сімон, 2004. — Кн.2. — С.264-273.

51. Мокляк В.О. З історії підготовки "Зводу пам'яток історії та культури України: Полтавська область" // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область, Новосанжарський район. — Полтава: Дивосвіт, 2007. — С. 8.

52. Пам'яті доброї людини [Г.П. Заїки]: [Некролог] / Мокляк В.О., Супруненко О.Б. // Прапор. — смт.Нові Санжари Полтавської обл. — 1997. — 6 червня. — С.2.

53. Пам'яті краєзнавця [Г.П. Заїки]. / Супруненко О.Б., Лобурець В.Є., Мокляк В.О. // Полтавщина. — Полтава. — 1997. — 4 червня. — № 37 (362) — С.4.

54. Супруненко О.Б. Уродженець і літописець Поорілля: Післяслово // Заїка Г.П. Українська лінія: Монографія / Відп. ред., авт. післямови Супруненко О.Б. — К.-Полтава: Археологія, 2001. — С. 83-84.

Бібліографія

55. Список опублікованих робіт Г.П. Заїки // Заїка Г.П. Українська лінія: Монографія / Відп. ред., авт. післямови Супруненко О.Б. — К.-Полтава: Археологія, 2001. — С. 85-86.

Список скорочень

- НА ІА НАНУ** — Науковий архів Інституту археології НАН України, Київ
НА ПКМ — Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею, Полтава
НА ЦОДПА — Науковий архів Центру охорони та досліджень пам'яток археології, Полтава
ПКМ — Полтавський краєзнавчий музей, Полтава
ПУАК — Полтавская ученая архивная комиссия, Полтава
ТДС — Тезисы докладов и сообщений
УРЕ — Українська радянська енциклопедія, Київ
УТОПІК — Українське товариство охорони пам'яток історії та культури
ЦОДПА — Центр охорони та досліджень пам'яток археології, Полтава
ЦП НАНУ — Центр пам'яткознавства Національної Академії наук України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Київ

Географічний покажчик

Канава 16	Нові Санжари 3, 4, 52, 53, 54
Лип'янка 18	Оріль 23, 33, 38, 39
Ліви́нське 43	Поорілля 54
Маячка 19, 44	Ряське 37, 38, 39
Маячка, р. 31	Суха Лип'янка, р. 26
Мокра Лип'янка, р. 20	Суха Маячка, р. 27
Мокра Маячка, р. 21	Чорна долина, ур. 13

Зміст

Літописець Поорілля	3
Реєстр друкованих праць Григорія Пименовича Заїки	6
Архівні матеріали	8
Про Г.П. Заїку	8
Географічний покажчик	9

Науково-довідкове видання
Заїка Григорій Пименович
Біобібліографічний покажчик

Авт. вступної статті
Супруненко О.Б.
Укладач
Тимощук А.І.

Оригінал-макет підготовлений у Видавничому центрі "Археологія"
Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської
облдержадміністрації
36011, м.Полтава-11, вул. Комсомольська. 37, тел./факс. (053-22) 2-26-12

Художник **Коваленко Г.В.**
Коректор **Супруненко О.Б.**
Комп'ютерний набір **Супруненка О.Б., Тимощука А.І.**
Комп'ютерна верстка **Тимощук А.І.**
На обкладинці портрет роботи **Коваленко Г.В.**

Підп. до друку 26 05 2008 р. Формат 60x84/16 Папір офсетний. Гарнітура AcademyC. Друк шрифтовий
Ум.-друк. арк 0,5 Ум.-фарб. відб 0,75 Обл.-вид. арк. 0,5. Тираж 100 прим. Вид. № 119.
Зам. № 1/2008.

Віддруковано ТОВ "Фірма "Техсервіс", м.Полтава, вул. Міщенка, 2. Тел./факс. 563-671

Полтава-2008

